

BIÊN BẢN PHÒNG VẤN SÂU
HỘ GIÀU, XÓM 5, XÃ YÊN HÒ – ĐỨC THỌ - HÀ TĨNH

H: Giới thiệu về mục tiêu nghiên cứu và nội dung trao đổi về thực trạng và cách ứng phó của địa phương với các hiện tượng thủy tai như là lũ lụt, hạn hán, xâm nhập mặn. Em rất mong được chị chia sẻ các thông tin liên quan đến lịch sử hình thành xóm làng ở đây, những kinh nghiệm của gia đình trong cái phòng chống các hiện tượng thiên tai, và những kinh nghiệm trong dự báo các hiện tượng lũ lụt, hạn hán, xâm nhập mặn. Trước tiên mời chị giới thiệu qua một chút thông tin cá nhân như tên, tuổi, nghề nghiệp?

Đ1: Chị là Võ Thị Nga, sinh năm 74, làm ruộng.

H: Chồng chị anh ấy sinh năm mấy và làm nghề gì?

Đ1: Anh sinh năm 70, cũng làm ruộng.

H: Anh chị có mấy cháu?

Đ1: Hai đứa con trai. Em lớn học lớp 12, em bé học lớp 6.

H: Nhà mình có bao nhiêu diện tích trồng lúa, bao nhiêu diện tích đất trồng rau màu?

Đ1: 8 sào ruộng trồng lúa hai vụ, trồng màu 1 sào.

H: Chị trồng gì trên diện tích 1 sào trồng màu?

Đ1: Trồng lạc, cái năm không mưa nhiều thì là mần [làm] ngô, nhưng mà những năm mưa nhiều, như năm nay chẳng hạn thì giờ đang bỏ hoang ngoài đó. Như năm ngoái thì mần được ngô và đỗ chứ như năm nay thì bỏ hoang đấy.

H: Vì sao mình lại phải bỏ hoang?

Đ1: Mưa, không mần được. Mưa nhiều rồi nước rứa không làm được.

H: 8 sào ruộng mà tính bình quân 1 năm thì nhà mình thu được khoảng bao nhiêu thóc?

Đ1: 8 sào thì thường thường được 3 tạ 1 sào cả 2 vụ.

H: Thế là 1 năm mình được khoảng 2,4 tấn?

Đ1: Ừ, 2 tấn 4.

H: Giống lúa chị sử dụng trồng hai vụ có giống nhau không?

Đ1: Lúa B6 và X. Hai giống lúa này thời gian sinh trưởng gần như là bằng nhau. B6 gặt trước so với lúa X khoảng 1 tuần.

H: giống lúa X và B6 là chị dùng cho vụ nào?

Đ1: Vụ đông xuân đấy.

H: Thế cái giống dùng cho vụ hè thu thì sao?

Đ1: Vụ hè thu nhà thì mần nếp, nhà thì mần ló [lúa] L04.

H: Hai cái giống này thì thời gian bao lâu được thu hoạch?

Đ1: Hẳn cũng ngắn ngày thôi.

H: So với giống lúa dùng cho vụ đông xuân thì giống lúa dùng trong vụ hè thu có ngắn ngày hơn không?

Đ1: Ngắn hơn. Ngắn hơn có lẽ cũng phải 2 tuần.

H: Tại sao mình lại sử dụng hai giống lúa khác nhau cho 2 vụ?

Đ1: Tại vì nó hợp với cái chất đất ở đây. Với lại mình phải dùng cái giống lúa ngắn ngày hơn để chạy lụt, nhanh để chạy lụt.

H: Cái giống đó tự mình biết và lựa chọn hay là có ai hướng dẫn mình không?

Đ1: Không, nói chung là tự mình chọn.

(vợ mắc bận đi xay xát lúa cho khách, chồng bắt đầu phỏng vấn thay vợ, 06:40)

H: Giới thiệu lại mục đích nghiên cứu. Anh giới thiệu qua thông tin cá nhân của anh như họ tên, năm sinh.

Đ2: Trần Lô Giang, sinh năm 71.

H: Nghề nghiệp chính của anh hiện nay?

Đ2: Làm ruộng.

H: Chị cũng vừa nói qua về diện tích đất trồng màu và trồng lúa của gia đình. Và đang nói về phần lựa chọn giống lúa trồng cho hai vụ đông xuân và hè thu là khác nhau. Em xin hỏi tiếp ý kiến của anh tại sao nhà mình lại lựa chọn hai giống lúa khác nhau cho hai vụ này trên cùng một thửa đất như thế?

Đ2: Thực tế là quan trọng là mình phải áp dụng khoa học kỹ thuật với lại ta đem cái giống mô mà có giá trị thu nhập kinh tế cao thì ta nên làm.

H: Giống lúa này gọi là...

Đ2: Giống lúa thơm đấy, B6, với như mùa này là làm B6 với làm X này, làm nếp. Nói chung là những cái giống lúa này thứ nhất là vừa chống sâu bệnh này, chống hạn hán này, thiên tai đấy, giúp tăng năng suất.

H: Giống B6 và X như chị nói là dùng cho vụ đông xuân ạ?

Đ2: Đông xuân.

H: Ngoài ra những giống lúa này còn có ưu điểm gì khác nữa?

Đ2: Nói là áp dụng khoa học kỹ thuật nhưng thực chất là do bên trên họ cảm thấy là cái giống nào mà thị trường đang ưa chuộng thì mình làm. Vụ hè thu thì mình làm nếp với làm các cái giống thơm. Nói chung là cũng có cái giá trị thu nhập.

H: Chị có nói là giống lúa dùng trong vụ hè thu thì thời gian sinh trưởng của nó ngắn hơn so với giống trồng trong vụ đông xuân?

Đ2: Đúng rồi. Thời gian sinh trưởng của hẳn là chỉ có 90 ngày đến gần 100 ngày. Vì là hè thu thời gian nó nở với thứ hai nữa là chạy lụt. Chạy lụt đấy. Với nói chung là thời gian hẳn cũng phải cho phép, thời gian mình để chạy trong lúc họa hoằn thiên tai, bão lụt thì mình phải thu hoạch trước.

H: Giống dùng trong vụ đông xuân thì thời gian sinh trưởng là bao nhiêu ngày?

Đ2: Khoảng 120 đến 130 ngày. Nói chung là dài hơn so với lúa hè thu khoảng 1 tháng.

H: Nếu so về năng suất thì giống lúa vụ nào hơn?

Đ2: Đông xuân thì năng suất hơn vì thời gian nó sinh trưởng dài hơn thì chắc chắn là nó phải năng suất hơn cái giống ngắn ngày chứ.

H: Biết là năng suất nó sẽ kém hơn vậy tại sao mình vẫn lựa chọn?

Đ2: Thiên tai, do thiên tai mình vẫn phải dùng.

H: Giống lúa đó là do mình tự đi tìm hiểu, mình biết hay là có chính quyền địa phương hỗ trợ?

Đ2: Nói chung cái đó là do chính quyền kết hợp với bên khuyến nông họ đem về giống lúa dạng như thể đầu tiên, một vài năm đầu họ đem giống về thì họ đi khảo nghiệm hoặc là họ đi đặt giống ở ngoài công ty giống cây trồng ở ngoài trung ương đấy thì rồi sau đó họ mới đem về cho mình làm. Mình làm thấy được thì sau đó mình cứ tiến hành để mình làm.

H: anh là sinh ra và lớn lên ở đây luôn ạ?

Đ2: Rồi.

H: Vâng, thì anh có nghe ông bà kể lại về cái lịch sử hình thành xóm làng ở đây không?

Đ2: Thực tế là bọn anh thì mới lớn lên, nói chung là lịch sử thì ví dụ giả thể lụt lội thì như đợt 2010 đây thì các cụ kể lại là giống như là cách đây khoảng 10 năm, thực tế là anh nghe các cụ kể thôi chứ cũng không chính xác được, thì cách đây khoảng 10 năm thì mới có một đợt lụt như đợt lụt 2010. Chứ còn thực tế thì anh cũng nỗ để ý.

H: Từ khi anh còn nhỏ đến giờ thì anh thấy là xóm làng đã bị ngập lụt chưa và nó có theo quy luật gì không?

Đ2: Nói chung là hẳn không theo năm mô giống năm mô cả. Như anh lấy vợ được khoảng 10 năm thì xuống đây là mới gặp cơn lụt năm 2010 là cũng tương đối chứ còn năm nào thì cũng có lụt, nhưng mà lụt to, lụt nhỏ. Chỉ có cái lụt 2010 là cũng hơi lớn, chứ còn bình thường thì hẳn chỉ ở ngoài đường thôi chứ không ảnh hưởng đến nhà.

H: Nhà anh mới chuyển sống ở đây được khoảng 10 năm thế trước đây thì anh sống ở đâu?

Đ2: Trước đây sống ở trên xóm bên, xóm Tiên Thọ. Còn xóm ở đây trước gọi là xóm Trung Thượng Đình, chứ giờ hẳn lại hai cái nhóm hẳn lại thuộc là Trung Văn Minh.

H: Như năm 2010 thì nhà mình nước lụt vào đến đâu?

Đ2: Nhà anh vào vô nhà thì cách nền khoảng 10 phân. Ngâm khoảng 1 tuần. Bên trong này chủ yếu là nước đọng là chính, còn đến khi bên ngoài mà rút rồi thì bắt đầu họ tháo cái cống Trung Lương là hẳn rút thôi. Đây chủ yếu bên trong nhà anh là nước đọng là chính.

H: Nếu không phải lụt to như 2010 thì nước đến đâu?

Đ2: Ngoài đường kia, nói chung là nước mấp mé đường.

H: Những khi lũ lụt như thế thì ngoài đồng có bị ngập không?

Đ2: Những cái vùng trũng thì nó bị ngập chứ còn những cái thửa gần đây thì cũng không mần gì.

H: Khu ruộng nhà mình canh tác có bị ngập không?

Đ2: Có, nói chung là hẳn thường là do nước đọng là chính, nước không thoát được đấy, chứ còn nói nước lụt thì cũng không phải lắm. Nói là ngập úng có lẽ đúng hơn.

H: Nước ở đâu nó dồn về đây mà bị ngập?

Đ2: Nước nói chung từ trên thượng nguồn với các cái xã lân cận đây là nó đổ về nên ngập.

H: Ở đây không có hệ thống tiêu thoát nước hay sao mà bị ngập?

Đ2: Có tiêu là nhờ cái cống Trung Lương ngoài đó. Nhưng đến khi họ đóng cống là bên trong này có một cái cái sông nhánh thoát nhưng mà thoát rất là chậm bởi vì giờ họ làm nhà làm cửa nên hẳn che hết cái điểm thoát rồi, giờ mà tiêu nước chỉ có cái cống Trung Lương ngoài này. Cống nối ra sông Lam đấy.

H: Thế hệ thống kênh mương dẫn nước tưới cho nông nghiệp ở đây thì thế nào?

Đ2: Cũng bơm nước từ sông Lam đó về, do máy ở bên trạm bơm của xã họ bơm nước tưới vào cho sản xuất nông nghiệp, có các kênh nước nhỏ dẫn vào các ruộng. Tiêu úng thì khó, vẫn có tiêu nhưng mà phụ thuộc vào nước ngoài sông, giả sử nước sông ngoài nó mà to là đóng cống thì nước trong này bị úng lại.

H: Hệ thống dẫn nước tưới vào các ruộng hoạt động thế nào?

Đ2: Mùa đông xuân thì thuận lợi nhưng mà mùa hè thu thì hạn hán thì có nước mặn lên này, rồi nắng nôi nhiều này, mặn nó xâm nhập lên thì cũng không làm được này. Với lại cái hạn hán thì thường thường cái đất đai nó cũng khô cằn quá thì cũng phải bơm nước lâu lâu.

H: Như vậy là vụ hè thu của mình vừa phải chịu tác động của hạn hán, xâm nhập mặn lại thêm cả ngập úng nữa?

Đ2: Ừ. Nói chung hạn hán thường tập trung vào tháng 6, tháng 7 âm lịch. Lúc đó lúa hè thu bắt đầu làm đồng, gặp hạn hán sẽ ảnh hưởng đến năng suất, mà nếu không có nước nữa thì có khi ra bông trắng toàn bộ đấy, rồi là có vụ mất trắng. Chỗ mô mà nước lâu ngày quá không có thì mất trắng luôn.

H: Như nhà mình đã khi nào bị mất trắng do hạn hán chưa?

Đ2: Nhà anh cũng đã có một mùa, hai mùa gì đó rồi.

H: Xâm nhập mặn thì thường xảy ra khi nào?

Đ2: Xâm nhập mặn thì nói chung là tùy theo năm chứ không phải năm nào cũng có. Năm nào mà hạn hán nó nhiều mà thời gian kéo dài thì sẽ ảnh hưởng đến xâm nhập nước mặn chứ còn bình thường thì...

H: Theo anh quan sát, so với 10 năm trước thì xâm nhập mặn hiện nay diễn ra nhiều hơn hay ít hơn? Tại sao?

Đ2: Nói chung là cái đó tùy theo năm một, như anh từ hồi ra riêng mà cưới vợ đến giờ thì thấy cũng chỉ bị 1-2 lần thôi chứ cũng không nhiều. Mà cái nó là cũng do thiên nhiên nó mần lên thôi chứ cũng không gì, thực tế là còn mà hạn hán nhiều thì đất đai nó khô cằn, nứt nẻ ra thì cái bơm nước nó lâu thì nó lại ảnh hưởng kém về cái năng suất.

H: Ruộng nhà mình đã bao giờ bị nước mặn xâm nhập chưa? Nếu có thì khi đó, anh chị có biện pháp gì để cải tạo đất trồng bị nhiễm mặn đó?

Đ2: Có, căn bản là khi có hiện tượng có nước mặn thì bên xã sẽ thông báo là không được bơm vì bơm là hấn sẽ, đồng ruộng là sẽ bị ảnh hưởng là nhiễm mặn.

H: Như thế là xã có thông báo về việc nước bị nhiễm mặn, do đó nên cũng không có bơm nước mặn vào ruộng. Nhưng mà mình vẫn biết là có hiện tượng nước nhiễm mặn?

Đ2: Nhiễm mặn là do các cái ống trên thông báo thôi.

H: Như bản thân anh có biết hoặc nghe nói đến cách nào để nhận biết nước sông đang bị nhiễm mặn để mình không lấy nước tưới vào ruộng?

Đ2: Nước mặn là căn bản cái đội bên thủy nông, bên khuyến nông của xã nó kiểm tra thôi.

H: Bằng mắt thường có phát hiện được nước bị nhiễm mặn không?

Đ2: Cái đấy là do trên họ phát hiện rồi họ thông báo thôi chứ mình không biết được.

H: Với hạn hán thì mình có cách nào để giảm bớt thiệt hại của nó đối với mùa màng không?

Đ2: Cái hạn hán đấy là tùy theo địa bàn của từng vùng một, ví dụ như nhà anh hạn hán với điều kiện là nhà anh là có mương tưới tiêu thì một là tát bằng phương pháp thủ công mà hai là bơm, chứ còn giả thử như những cái vùng mà ở xa, vùng mà cao quá, nước không thể nờ được thì phải chấp nhận mất thôi chứ không thể có cách nào khắc phục được.

H: Tức là ruộng nhà mình ở gần mương máng và những lúc hạn hán đó thì mương máng có nước tưới thì

Đ2: Ừ, nó vẫn còn trữ nước bên dưới thì mình phải dùng biện pháp thủ công hoặc mình đem máy ra mình bơm thì tạm thời khắc phục được, chứ còn những vùng cao nờ thì không thể làm được, đành phải chịu mất trắng.

H: Vâng. Em muốn hỏi sâu về tình hình ngập úng. Như anh nói là ngập úng ngoài đường, ngoài ruộng thì năm nào cũng ngập ạ. Cái đó ảnh hưởng như thế nào đến đời sống sản xuất, canh tác của hộ gia đình nhà mình cũng như của nhân dân trong xóm?

Đ2: Thực tế nói chung là đã ngập úng thì coi như chỉ có mất. Ví dụ như không có biện pháp gì khắc phục, dù bên trên họ thông báo nhưng không thể nờ được thì phải chịu chấp nhận thôi, chứ còn mình cũng không có biện pháp gì khác được, giả sử nếu đem máy ra bơm hoặc là tát thì cũng không được vì cả vùng đó là lượng nước nó nhiều.

H: Những năm gần đây khi mình đưa vào sử dụng giống lúa ngắn ngày thì có giúp giảm bớt thiệt hại do ngập lụt không?

Đ2: Có đỡ hơn, mình áp dụng khoa học mà mình đem những cái giống ngắn ngày mà có thu nhập kinh tế cao hơn thì nó đỡ hơn. Mình thu hoạch, nói chung là thu hoạch hoàn chỉnh rồi, phần đa là thu hoạch xong rồi thì bão lụt nó mới về thì như thế nó đỡ thiệt hại hơn.

H: Sau mỗi đợt ngập lụt như vậy thì đất đai canh tác nhà mình có bị ảnh hưởng gì không? Chất lượng đất có bị suy giảm không?

Đ2: Không, căn bản ở đây là lụt lội, ngập úng thôi, chứ ví dụ như ngoài đê thì họ lại được chứ bên trong đê ngập là ngập hư chứ không được cái gì hết. Ở đây là toàn bộ nước ở các nơi họ đổ về, thế còn ngoài đê thì họ được cái nước từ hạ nguồn sông về thì được cái phù sa họ về thì đất tốt hơn. Nói chung là bên trong đê nước lụt về là mất, ngập úng là mất, nhưng về đất đai thì mình cũng không phải cải tạo gì cả, vì là hấn không có liên quan, nói chung là mất chỉ là mình bỏ công bỏ của ra thì mình mất thôi chứ thực tế cũng nờ ảnh hưởng gì đến đất đai.

(22:09 bắt đầu chạy máy xát gạo, rất ồn, không nghe rõ)

H: Nếu mà lũ về mà nhà nào chưa kịp thu hoạch thì sẽ mất.

Đ2: Nếu chưa thu hoạch thì sẽ mất hoặc giảm năng suất. Nếu lúa có bông rồi mà nước ngâm trong thời gian ngắn thì còn thu hoạch được chứ mà ngâm lâu thì thực tế là chỉ để chăn nuôi thôi chứ người không ăn được.

H: Như nhà mình đã bao giờ bị mất do lũ mà không thu hoạch kịp chưa?

Đ2: Có một vài năm, nói chung là không năm mô giống năm mô cả.

H: Trong trường hợp lũ về sớm mà mình chưa kịp thu hoạch thì làm sao để mình thu hoạch được?

Đ2: Bình thường khi mà lũ về ví dụ mình biết cái ruộng này là ruộng trũng thì mình phải sắp xếp thu hoạch trước, thu hoạch xong về mình phải tuốt, xong rồi mình rê, rê xong nếu mà mình nó xong thì mình phải dùng quạt với dùng bóng điện để mình sấy. Mình để như thế xong đến khi nào có nắng thì bắt đầu mình phơi.

H: Dùng quạt với dùng bóng điện để sấy?

Đ2: Dùng quạt với bóng điện để sấy cho bốc hơi nước.

H: cái kỹ thuật đấy có ai hướng dẫn, chỉ cho mình không?

Đ2: Mình tự làm thôi, giả sử thấy bên ngoài làm thì mình làm theo thôi. Lấy bóng điện nhiều oát (W), như mình 1 sào thì mình dùng cái bóng khoảng 100W, dùng một cái quạt này hoặc 2 cái quạt này xong bắt đầu mình đảo thường xuyên. Làm như thế là để tránh mốc, tránh hư lúa, để cho nó se đi, khô hơi.

H: Đến khi khô?

Đ2: Không, chưa phải khô nhưng mà giả sử sau một cái đợt bão thì trời bắt đầu có nắng thì mình lại chùi, quét dọn sạch sẽ xong bắt đầu mình đem ra phơi.

H: Em nghe nói khi thu hoạch mùa lũ thì mình phải đi bằng thuyền hay nốc gì đó?

Đ2: Nói chung là đi gặt ở đây thì thuyền cũng không phải nhưng giả sử cái ruộng sâu thì mình mặc đồ quần áo vào, dùng các cái nốc tự chế, cái nốc tôn mình tự làm được thì bắt đầu ra mình lội xuống nước gặt rồi đẩy, kéo nốc.

H: Trong điều kiện ngập lụt như vậy thì mình có biện pháp nào để hạn chế bớt thiệt hại đối với sản xuất lúa và rau màu?

Đ2: Chỉ có cái mùa chính, mùa đông xuân thì hẳn chắc chắn thôi chứ còn mùa hè thu này thì khi mình cảm thấy hoặc là khi nghe đài báo bão nó là mình phải gặt trước, giả sử mới chỉ được 70%, 60% [lúa chín được 70% hoặc 60%] là mình phải thu hoạch trước, nếu mình không mần kịp là sẽ giảm hoặc sẽ mất.

H: Ngoài kinh nghiệm là phải gặt sớm, kể cả lúa còn non hơn một, nhà mình còn có kinh nghiệm nào khác để phòng tránh bão lũ?

Đ2: Lúa nó non hơn một tí là phải thu hoạch rồi. Căn bản là mình nghe dự báo thời tiết, rồi các cái tin nó thôi, chứ giả sử năm ni bão lại đi sớm hơn hoặc muộn hơn thì cái đó mình không định lượng được, nhưng mà cảm thấy à lúa chín được khoảng 60-70% mà hẳn thấy đài báo bão với rúa là mình phải thu hoạch sớm để giảm bớt cái ảnh hưởng.

H: Ngoài thông tin về dự báo thời tiết trên đài báo, anh có biết hoặc nghe mọi người trong xóm nói về những kinh nghiệm dân gian trong dự báo thời tiết không?

Đ2: Căn bản là trước các ông các bà có nói về các cái cây cỏ hoặc là các cái cây gì nó ra hoa nhưng thực tế là giờ thì hẳn khó.

H: Anh có biết các cụ nói đến loại cây cỏ gì không?

Đ2: Thực tế anh cũng không biết được nhưng mà anh nghe nói là những cây hoa chuối hay là những cái cây gì bên ngoài hẳn nở hoa là bắt đầu có bão, có lụt. Vợ chồng anh bạn quá cũng không nhớ được nhưng mà cũng nghe nói dựa dựa vậy thôi, nhớ mang máng. Chứ còn những cái nó thì cũng chưa có kinh nghiệm lắm. Chẳng hạn như cỏ gà ra cỏ trắng hoặc là ra cỏ gì, gọi cỏ gà thì họ kinh nghiệm các ông bà trước gọi là kinh nghiệm thế chứ mình thực tế cũng không biết được. Mình chủ yếu là nghe thông tin chẳng hạn thông tin bữa nay họ báo bão lụt chuẩn bị thu hoạch là mình đi thu hoạch.

H: Mình nghe thông tin ở đâu? Xã họ báo ả?

Đ2: Thì chủ yếu là mình nghe thông tin thời tiết, rồi nghe đó rồi sau đó những người có trách nhiệm ở trên họ lại thông báo cho mình.

H: Những người có trách nhiệm ở trên mà anh nói đến là ai?

Đ2: Thì nói chung là đầu tiên là ban chỉ đạo sản xuất của xã. Mình cũng là thành viên của hợp tác xã. Thì vai trò của hợp tác xã là dịch vụ, rồi hướng dẫn cây trồng, rồi là các cái giống mà rồi đấy.

H: Nhà mình có chăn nuôi gì không?

Đ2: Có bò, có gà, có lợn. Nói chung là cũng giống như các gia đình khác.

H: Số lượng bò, gà, lợn nhà mình nuôi là bao nhiêu?

Đ2: một bò đực để phối giống, một lợn và vài chục con gà để cải thiện.

H: Bò đực để phối giống đấy thì mình thu như thế nào?

Đ2: Bò cái họ đem đến phối giống thì họ trả tiền. Mỗi lần như thế được 100. Một năm cũng được khoảng 10 triệu.

H: Điều kiện ngập lụt hàng năm thì có ảnh hưởng như thế nào đến tình hình chăn nuôi của nhà mình?

Đ2: Nói chung hẳn mà mưa, nói chung là lụt lội lớn như năm 2010 thì có ảnh hưởng đến chăn nuôi.

H: Anh có thể nói rõ những khó khăn gì mình gặp phải không?

Đ2: Bò thì anh phải mang đi gửi, mà lợn thì anh đi bán, mà gà vịt thì nói chung là có thiệt hại, nuôi nhiều thì cũng có vài ba chục con bị chết, vì mình còn phải lo những việc khác, kiểu như lụt lội nó vào mình không làm kịp thì nó bị chết.

H: Bò mang đi gửi rồi nhưng mà việc thức ăn cho nó thì sao?

Đ2: Vẫn bình thường. Nói chung là cho ăn rom, rạ, cám.

H: Mình có phải chuẩn bị trước những cái thứ đó không?

Đ2: Nói chung rom rạ là mình phải chuẩn bị trước, rồi cất lên cao. Thức ăn cho bò thì không ảnh hưởng gì, trường hợp lụt to quá mới phải đi gửi.

H: Nhà mình có phải làm khu riêng để cất rom cho bò không?

Đ2: Có.

H: Nếu phải đi gửi bò thì anh thường gửi ở đâu?

Đ2: Gửi trên ông ở xóm trên cao hơn, lụt như kiểu 2010 thì không ảnh hưởng gì. Chỉ có mất công mình đem rom, thức ăn, thức uống cho bò thôi. Nói chung là mất công.

H: Năm 2010 khi bị lụt vào nhà đấy thì mọi hoạt động sống khác trong gia đình bị ảnh hưởng như thế nào?

Đ2: Thì các cái với lại ló [lúa] là anh cho lên trên chạn, còn vợ con, mẹ con thì cũng lên chạn. Bố thì theo bò, lên nhà ông đến khi lụt xong thì về.

H: Thế còn lương thực, thực phẩm thì mình chuẩn bị, dự trữ như thế nào?

Đ2: Lương thực thì dự trữ nói chung là mùa mô cũng giống mùa mô đấy cũng đầy đủ. Chuẩn bị lúa gạo đầy đủ.

H: Mình phải chuẩn bị trước bao nhiêu lúa gạo?

Đ2: Nói chung là mình phải chuẩn bị trước 1 tháng lụt vẫn đủ ăn, thì khoảng nói chung cũng phải xay khoảng 1 tạ để dự phòng, với lại dự trữ một ít mì tôm.

H: Mì tôm phải dự trữ khoảng mấy thùng?

Đ2: khoảng 3-4 thùng. Thực ra vì nhà mình bán quán nên để 3-4 thùng thôi hết lại lấy.

H: Còn thực phẩm, thức ăn hàng ngày thì sao?

Đ2: Thực phẩm, thức ăn thì mình dự trữ như là lạc này, gà đẻ thì mình có trứng này, dầu ăn, mắm muối, rồi sau đó thì mình mua thêm thịt, cá.

H: Ở đây mà ngập lụt thì vẫn có thể đi chợ mua thức ăn được?

Đ2: Vẫn đi chợ được.

H: Từ khi vợ chồng anh chuyển sang đây ở, khoảng 10 năm rồi, đã năm nào mà ngập lụt to đến mức không thể đi đâu được chưa?

Đ2: Không có, chỉ có 2010 là lụt to nhất nhưng mà mình vẫn đi ra đê được, vẫn đi mua được thức ăn bình thường.

H: Vẫn đi lại được chưa đến mức bị...

Đ2: Chưa bị cô lập.

H: Đồ đạc trong nhà làm thế nào để anh có thể bảo quản tránh ngập lụt?

Đ2: Vào mùa ngập lụt là anh kê gác.

H: Thóc lúa hàng năm thu hoạch về thì có cách bảo quản gì đặc biệt không?

Đ2: Thu hoạch về, phơi khô, quạt sạch rồi kê lên cao. Thóc cho đóng vào thùng tôn rồi kê lên.

H: Sau mỗi đợt ngập lụt như vậy nó ảnh hưởng như thế nào đến môi trường sống xung quanh của thôn xóm?

Đ2: Nói chung là sau mỗi đợt ngập lụt thì gia súc, gia cầm, rồi người thì có bị ảnh hưởng bệnh tật. Như con gà thì nhiễm bệnh mà như người mình thì mỗi đợt lụt ra lại sinh cảm cúm rồi đau mắt.

H: Trong điều kiện đó thì mình xử lý như thế nào hay chính quyền có hỗ trợ gì không?

Đ2: Nói chung nếu mà bên gia súc, gia cầm thì mình khắc phục bằng cách tiêu độc khử trùng, rồi mình vãi vôi, người thì mình phải đi lấy thuốc. Nói chung như sau mỗi lần lụt lội có dịch đau mắt đỏ thì mình phải dự phòng thuốc trước còn như bên gia súc gia cầm thì mình phải chuẩn bị thuốc tiêu độc khử trùng, rồi vôi bột. Vì nhà mình có chăn nuôi nên thuốc tiêu độc, khử trùng với lại vôi bột là khi nào mình cũng phải chuẩn bị sẵn, để giả sử có thay đổi thời tiết hay gì đó chứ không phải bảo lũ là mình cũng phải xử lý liền, để nó khỏi bị nhiễm bệnh.

H: Thế còn vấn đề nước sạch, nước để sinh hoạt trong mùa mưa lũ thì sao?

Đ2: Nước sinh hoạt thì nói chung nhà anh vô mùa mưa là chuẩn bị một cái bình nước mưa sẵn, khoảng 2 khối. Một năm để trữ cái bể nước mưa đầy trước đủ dùng cho mấy tháng một. Đổ hai ống nước mưa, 2 khối đến 2 khối 2, sau bắt đầu có nước sạch sử dụng chung.

H: Hiện nay là nhà mình có sử dụng nước sạch không?

Đ2: Có nước sạch. Nước mưa để ăn chứ nước sạch là để sinh hoạt.

H: Những khi ngập lụt thì người dân ở đây có khó khăn gì trong vấn đề nước sinh hoạt không?

Đ2: Nước sinh hoạt thì nói chung cũng có nhưng mà như nhà mình đây là mình chủ động được, nước ăn là mình có nước mưa, còn nước sinh hoạt đây là mình có bể lọc, mình xử lý được thì vẫn bình thường thôi. Những nhà khác thì tùy theo từng nhà một, có nhà họ dùng bên nước sạch và có những nhà thì chưa có, dùng nước mưa thì hẳn vẫn vất hơn. Như nhà mình thì mình chủ động hơn.

H: Trong xóm anh thấy có nhiều nhà chủ động tích trữ nước sinh hoạt được như nhà anh không?

Đ2: Nhiều nhà chưa có.

H: Nhà mình em đang thấy có máy xay sát gạo. Mình mở từ khi nào?

Đ2: Năm nay là năm thứ 7, tức là từ năm 2006 đấy.

H: Ngoài ra anh còn có hoạt động sản xuất kinh doanh gì khác nữa?

Đ2: Anh cũng có cái tủ nhỏ bán đồ lặt vặt, phục vụ bà con trong xóm đây, như mì tôm hay là, gọi là hàng tạp hóa đấy.

H: Thu nhập từ các hoạt động xay sát và bán tạp hóa bình quân một tháng anh chị thu được khoảng bao nhiêu?

Đ2: Trừ các khoản đi rồi mỗi tháng, xay sát cũng được khoảng 2 triệu đồng, bán hàng tạp hóa được thêm khoảng triệu nữa.

H: Anh chị cũng sống ở đây nhiều năm rồi thì thấy người dân ở đây trước mỗi mùa ngập lụt, mưa bão thì người ta có kinh nghiệm gì để ứng phó?

Đ2: Ngập lụt thường xuyên thì như nhà anh ở đây 10 năm rồi thì chỉ có 2010 là bị lụt vào nhà, thường thường người dân ở đây thì nói là đối phó thì cũng nỗ lực đối phó đâu. Họ chỉ chuẩn bị nghe nói có mưa bão thì họ chuẩn bị các cái ló [lúa], thực phẩm với nhà cửa thì che chắn thôi chứ nó có gì để mà ứng phó cả.

H: Như nhà anh chẳng hạn anh nói rằng trước mỗi mùa mưa lũ anh thường xay trước khoảng 1 tạ lúa, thế ở đây những nhà mà có điều kiện kinh tế kém hơn nhà mình thì họ có chuẩn bị nhiều thóc gạo giống nhà mình không?

Đ2: Nói chung giờ ở địa bàn giống như địa bàn nhà anh đây thì ví dụ mùa mưa bão thì họ sẽ, nói chung nhà nào cũng chuẩn bị lương thực đầy đủ, họ không để đói để rét. Họ chuẩn bị nói chung là thức ăn thức uống để phòng bão, lụt mà nghe bão vô là nhà nào cũng phải đi xay lúa hết, xay lúa để dự trữ thức ăn, lương thực hết.

H: Anh làm công việc xay xát thì anh thấy như thế nào?

Đ2: Tùy theo nhà mà đông người thì họ lại xay nhiều mà nhà ít người thì họ xay ít. Vì thường thường bão lụt là vài ba ngày sẽ không có đi xay xát gì được.

H: Thời gian ngập lụt ở đây thường kéo dài bao lâu? Ngập ngoài đồng và ngập trong nhà?

Đ2: Ngập lụt ở đây như anh đã nói là do ngập úng là chính thôi chứ không phải là ngập do lụt, vì bão lụt mà bên ngoài sông họ mở cống thì trong này không bị ngập mà nếu họ không mở cống thì trong này mới bị ngập lâu, chứ còn nếu bên ngoài không ảnh hưởng gì mà mở cống được thì trong này chỉ ngập vài ba ngày thôi. Chứ đây lụt thì ít mà chủ yếu là úng.

H: Vâng, thế thời gian mà nước bị úng ở ngoài đồng là khoảng bao nhiêu lâu?

Đ2: Nói chung là khoảng 10 ngày, có năm thì khoảng 1 tuần, có khi lại kéo dài hơn. Tùy thuộc vào từng năm một chứ không phải năm nào cũng giống năm nào. Như kiểu mấy năm gần đây thì bão lụt liên tục này, như kiểu năm nay bão liên tục này, mình có lường được mô. Bởi vì khí hậu biến đổi nên mình có lường được mô. Như năm nay đợt bão về 2013 cơn bão số 14 nó mà vào thì giờ có lẽ không ngồi đây để mà phỏng vấn rồi, họ dự báo như nhà cấp bốn rồi là sẽ hư hết, nhưng mà may chỗ nhà anh đây có dãy núi Hồng Lĩnh thành ra năm nào cũng bão nhưng căn bản như chỗ nhà anh đây thì cũng chỉ ở rìa bão thôi chứ cũng chưa năm nào nằm ở trung tâm bão cả, cũng là nhờ cái dãy núi Hồng Lĩnh đó. Chỉ có lúa bị rạp hết.

H: Vùng này như anh nói chỉ chịu ảnh hưởng của bão thôi?

Đ2: Là rìa bão thôi chứ thực tế là chưa có năm nào tâm bão đổ bộ về đây cả. Đây chỉ là rìa bão thôi, cao nhất mới chỉ có cấp 7, cấp 8, cấp 9 là hết cỡ thôi chứ chưa có mạnh hơn.

H: Khi có tin đài báo bão thì mình thường chuẩn bị gì để ứng phó với bão?

Đ2: Giả sử nghe tin bão đến thì nói chung mình phải các đồ dùng trong nhà là mình phải kê cao lên, các cái mái nhà là mình phải dùng dây thừng, dây nilông chằng chống hoặc là các cái bao cát, bao sỏi gì là mình phải đề lên mái, mình phải phòng. Với lại bão thì kiểu gì cũng có mưa rồi lụt lội thì tùy theo mức nước mình phải kê lên. Những khi nó là mình phải đổ cát vào các cái bao tải để phòng những khi nó.

H: Như thế là khi nghe tin bão, lụt là mình đều có phương án chuẩn bị trước?

Đ2: Mình phải có phương án, mình chuẩn bị. Nói chung bắt đầu bão với lụt, cứ đến mùa tháng 8 trở đi là mình phải chuẩn bị trước.

H: Khi có mưa bão xảy ra, có bão lụt thì cái tinh thần hỗ trợ giúp đỡ lẫn nhau của các gia đình trong xóm được thể hiện như thế nào?

Đ2: Trong quá trình thực tế là nói chung là nhà anh đây như là cái trung tâm, được hưởng sái, được cái lộc hưởng sái thôi chứ thực tế là nói chung hỗ trợ về đến gia đình thì nói chung là thực tế mình có bị ảnh hưởng gì mô mà được nhận hỗ trợ vì mình đây là cái rìa của nó thôi chứ. Tất nhiên là họ cũng có động viên từng nhà, rồi hộ nghèo, rồi hoàn cảnh neo đơn, không nơi nương tựa, rồi trẻ em tàn tật thì nói chung là họ cũng có để ý đến.

H: Ai để ý đến ạ?

Đ2: Thì trước mắt là các cái cấp trên, các cơ quan đoàn thể cấp trên là để ý đến thôi. Còn dân thì hỗ trợ lẫn nhau khi hoạn nạn hoặc là nó thì họ ủng hộ lẫn nhau, giả sử người thì 5 nghìn, 7 nghìn hoặc là người vài chục tùy theo từng nhà một.

H: Như ở đây thì anh thấy có nhà nào bị ngập sâu hơn nhà mình không?

Đ2: Cũng có những nhà ví dụ ở vùng trũng hoặc là họ chưa có điều kiện thì họ phải ở vùng ngập hơn.

H: Với những nhà bị ngập nhiều hơn thì hàng xóm láng giềng giúp đỡ nhau như thế nào?

Đ2: Thì nói chung giả sử như ông cha, bà lão có điều kiện thì giúp cất, kê đồ hoặc vận dụng họ đến những cái nơi, đến những cái nhà... mà giả sử nhà mà không yên tâm thì sang nhà khác tránh đề chạy cái bão lụt hoặc những cái đồ mà nó thì mình vận chuyển hoặc là kê cho họ. Nói chung là động viên họ đến những cái nơi mà an toàn là quan trọng. Người là chính, tính mạng con người là nó thôi.

H: Như bản thân nhà mình đã bao giờ đón người trong xóm đến tránh trú chưa?

Đ2: Không, chưa có vì nói chung ở đây thì, thực tế địa bàn này chưa có mức độ cần di dời, vì chưa đến mức độ. Họ ngập thì ngập trong vòng mà người lụt nhất thì mới đến bằng cái ghế đây thôi chứ chưa có nhiều, thì họ cũng vẫn chuẩn bị được, chẳng hạn như họ lên trên chạn chứ cũng chưa đến mức độ để mà đón họ đến các cái gia đình hoặc là đến các cái hội quán, đến các cái hội trường, nhà văn hóa thì đến giờ chưa có.

H: Trước thời điểm có ngập lụt ở đây thì vai trò của chính quyền địa phương được thể hiện như thế nào? Họ có thông tin đến các gia đình không? Có hỗ trợ gì không?

Đ2: Có, nói chung là họ mãn, khi mà nghe có cái bão nó đổ vào thì nói chung là họ cũng nhắc nhở bà con neo đậu, neo chằng nhà cửa với sơ tán dân đến nơi an toàn. Nhưng mà căn bản ở đây nói chung là cũng chưa có, họ thông báo thì thông báo rứa thôi nhưng mà vẫn chưa đến mức độ rứa.

H: Nhưng họ có thông tin kịp thời không?

Đ2: Kịp thời. Nói chung là có thông tin là họ thông báo thường xuyên trên hệ thống truyền thanh.

H: Thông báo trên hệ thống loa truyền thanh, nếu tin bão gần thì thường một ngày thông báo mấy lần ạ?

Đ2: Một ngày là khoảng 3-4 lần. Nói chung là bên trên xã thông báo, hợp tác xã thông báo rồi là thôn xóm thông báo thường xuyên. Nói chung là nghe đến cái bão mà có hiện tượng nó là họ thông báo thường xuyên.

H: Những cái kinh nghiệm mà anh nghe mọi người đồn trong dự báo thời tiết...

Đ2: Nhìn hoa chuối nước.

H: Thì những kinh nghiệm đó được truyền bằng cách nào? Có được ghi lại không?

Đ2: Qua truyền miệng thôi, họ có kinh nghiệm thì họ bảo nhau.

H: Theo anh những kinh nghiệm đó hiện nay nó còn phù hợp không?

Đ2: Nói chung nhà anh thì thường thường nghe thì thấy mỗi năm nó một khác, giả sử cái cây hoa đấy nhưng mà hẳn lại trái với cái thiên nhiên giờ khác rồi.

H: Sao anh lại nhận định là nó khác?

Đ2: Thì nghe các ông nói giả dụ cái cây này ra hoa, trở hoa rồi thì không có bão lụt nhưng mà hồi quay lại vẫn có bão lụt. Thì rớt, vẫn có.

H: Anh đánh giá độ chính xác của những kinh nghiệm đó hiện nay như thế nào?

Đ2: Không được chính xác lắm.

H: Nếu mà so về trước đây thì theo anh những kinh nghiệm đó có đúng không?

Đ2: Nói chung là cái trước các ông bà nói thì anh nghe theo thôi, theo kinh nghiệm của các ông bà rứa là vẫn có cái đúng. Nhưng mà bây giờ thì nó không đúng lắm.

H: Theo ý kiến cá nhân của anh thì những kinh nghiệm ngày xưa đó của ông bà có nên được tiếp tục truyền lại cho các thế hệ trẻ, con cháu mình không?

Đ2: Nói chung là họ truyền, nói chuyện với hệ thống con em sau này thôi chớ thực tế là hẳn chính xác là không có chính xác. Như anh đây là chỉ sử dụng thông tin trên đài, trên ti vi với nó thôi.

H: Thường là anh nghe thông tin như thế nào thì công tác chuẩn bị của mình bắt đầu diễn ra?

Đ2: Thì nghe, tức là anh khi nào đến mùa mưa bão là anh phải theo dõi thường xuyên, ví dụ có cơn bão là anh phải xem diễn biến hoặc xem hướng nó ra sao là bắt đầu anh phải chuẩn bị. Mình phòng bệnh hơn chữa bệnh mà. Thí dụ là giả thiết mình nghe có cơn bão đang trên đường vào nhưng mà nếu chuẩn bị thì kể cả nó có vào thì mình hấn cũng đỡ rồi, vì mình cũng chuẩn bị hết rồi.

H: Ở đây có phải nhà nào cũng có cái gác, cái chạn giống nhà anh không?

Đ2: Cũng tùy theo, có nhà họ có mà có nhà thì không có. Giờ phân đa thì họ làm nhà, khoảng 2/3 làm nhà là họ có cả. Nhà thì mái bằng, nhà tầng, có nhà thì họ đồ gác xép, rồi có nhà thì làm chạn. Ví dụ như nhà anh nó chưa có thì làm chạn để trữ lương thực, thực phẩm với lại mấy hôm nữa mà ngập lụt thì cứ tập trung cha con, mẹ con lên đó đủ ăn trong 1 tháng.

H: cái chạn này là sau khi thu hoạch xong phơi khô là anh chuyển hết thóc lúa lên đó?

Đ2: Chuyển lên hết để chuẩn bị đối phó.

H: Ngoài cách cất trữ lương thực lên cao, anh còn có cách nào trong phòng chống, ứng phó với ngập lụt nữa?

Đ2: Không có cách nào cả vì mưa bão thì anh không lường được. Đến mùa mưa bão là anh phải chuẩn bị sẵn như rứa chứ.

H: Ở đây mình có thể nói là sống chung với ngập lụt rồi, anh thấy có cái kinh nghiệm gì hay thì anh có thể chia sẻ thêm?

Đ2: Thực tế là cộng đồng thì cộng đồng chung. Nói thế chứ nó cũng tùy theo từng địa bàn một, đến mùa mưa bão, lụt thì gia đình nào cũng vô cùng lo lắng vì sợ là hấn vào hấn sẽ phá hoại, hoặc là lụt lội thì nhiều khi mình không lường được. Nhưng mà nói chung là mình cứ phải chuẩn bị trước. Lụt lội là nói chung mình phải chuẩn bị thức ăn, thức uống đầy đủ rồi. Thuốc men cũng để phòng thôi chứ giờ cũng không thể lường hết được biện pháp nào hay.

H: Thuốc men thì mình thường chuẩn bị những gì?

Đ2: Thuốc cảm cúm, rồi thuốc mắt, thuốc thông dụng trong gia đình thì nói chung là đến mùa nớ là mình phải chuẩn bị. Thức ăn, thức uống, thuốc men để phòng là mình phải chuẩn bị đầy đủ.

H: Về cái hoạt động sản xuất nhà mình thì lịch thời vụ ở đây như thế nào? Các gia đình tự làm theo lịch của mình hay như thế nào?

Đ2: Không phải mình tự mà là theo lịch của bên khuyến nông huyện, huyện về xã, xã làm theo lịch thời vụ. Ở đây lịch gieo trồng là các gia đình không tự quyết được mà lịch là phải theo bên khuyến nông.

H: Theo như anh đánh giá thì lịch thời vụ mà hiện nay bên khuyến nông đưa ra đã hợp lý chưa, có phù hợp với điều kiện ngập lụt ở địa phương không?

Đ2: Nói chung là lịch thời vụ giờ họ cũng căn cứ vào điều kiện thời tiết, thiên nhiên, giả dụ thời điểm nào là gieo, rồi ló trở vào thời điểm nào, rồi thời điểm nào thu hoạch... Nói chung là giờ mà áp dụng khoa học kỹ thuật đến giờ thì nói chung phần đa là tương đối là cũng được, cũng giúp giảm bớt thiệt hại thiên tai hộ gia đình và toàn xã hội, nói chung là cũng tương đối.

H: Về các loại giống cây trồng vật nuôi thì sao?

Đ2: Các loại giống cây trồng vật nuôi thì cũng nớ thôi, cũng do trên họ đưa về. Tất nhiên là ai cũng muốn làm, như một ông khuyến nông thì mần rãng mà lo được đời sống của nhân dân, không thể làm hết được, họ cũng phải về tìm tòi, học hỏi xem cái giống mô phù hợp với cái chất đất nào, rồi phù hợp với thời tiết nào.

H: Tức là mình làm là có sự định hướng của cán bộ khuyến nông?

Đ2: Có sự chỉ đạo của bên trên đấy, thời điểm nào xuống giống, thời điểm nào xuống cấy, thời điểm nào làm gì thì họ xác định chứ giờ tự mình làm thì mần rãng mà đã được.

H: Liệu có ai theo kinh nghiệm của bản thân, thời điểm này thấy rằng phải trồng cây này mới hiệu quả, thời điểm kia phải trồng cái kia mới hiệu quả?

Đ2: Nói chung là áp dụng khoa học kỹ thuật vô thời điểm, thời vụ, ví dụ giả sử mình đi làm sớm xuống vãi xong mà đến khi ló nỏ mà mình gặp gió Lào vô thì mình cũng mát, mình mà ló sớm quá thì bọ xít với cào cào nó ăn đấy thì cũng mát, mà nỏ muộn hơn thì bắt đầu hấn cũng chậm tiến độ cái vụ sau thì thành ra cũng mát. Thành thử mình áp dụng khoa học kỹ thuật là bắt đầu họ áp dụng thời vụ, đồng loạt luôn. Thí dụ như cả xã xuống giống là xuống giống một ngày luôn, bắt đầu xuống cấy là đồng loạt xuống cấy một ngày luôn không phải ưu tiên ông già bà lão chi cả, cứ thế mà mần.

H: Nếu đồng loạt ra đồng như thế thì nhân lực ở đâu mà làm ạ?

Đ2: Nhân lực thì nhà nào có sẵn thì họ mần mà không có thì họ phải thuê các cái xã lân cận.

H: Như nhà mình có phải thuê không?

Đ2: Có chứ.

H: Bình thường trong gia đình mình, sự phân công lao động giữa anh và chị được thực hiện như thế nào? Và làm nông nghiệp thì có nhiều công đoạn, anh có thể nói rõ những công đoạn nào là anh đảm nhiệm và công đoạn nào là do chị đảm nhiệm?

Đ2: Chồng thì phải là lao động chính, giả dụ như trong nông nghiệp mình mần mà không kíp là mình phải thuê bớt vài ba công đê về mình làm việc khác. Nhà đây là công việc cấy bừa là anh đảm nhiệm, cấy ải xong là chị ở nhà đảm nhiệm, anh đi lo những việc khác. Thu hoạch thì tập trung cả hai vợ chồng mấy ngày là xong, xong bắt đầu là anh mần công việc của anh mà vợ mần công việc của vợ.

H: Đó là cái mùa bình thường. Thế còn đến mùa ngập lụt thì sao?

Đ2: Mùa ngập lụt thì cả nhà phải tập trung mần hết. Vợ chồng rồi như con đây là cũng phải tập trung vào làm. Phải tập trung làm hết không có phân biệt gì đâu.

H: Không phân biệt nam nữ gì?

Đ2: Không, chẳng có phân biệt gì.

H: Hàng ngày ở nhà việc chạy máy xát gạo đây là do ai là người phụ trách chính ạ?

Đ2: chị đảm nhận.

H: Như thế hàng ngày anh có đi làm thêm việc gì khác nữa không?

Đ2: Anh làm ruộng với làm thêm các cái khoản khác. Cũng có khi đi xây, có khi làm thêm cái khác lằng nhằng nữa.

H: Công việc đi xây có ổn định không?

Đ2: Nói chung cũng ổn định nhưng nhà anh mắc công việc, ở nhà làm không hết nên chỉ đi tham gia đôi ba buổi thôi chỉ đủ tiền rượu. Nói thật là có tháng được 2-3 công, có tháng không có công nào, cái đó tùy anh.

H: Theo anh nếu đánh giá ảnh hưởng của ngập lụt đến người nam và người nữ thì ai là người chịu ảnh hưởng nhiều hơn, phải lo toan, vất vả nhiều hơn?

Đ2: Nói chung là khi nớ tập trung cả, khi nghe ngập lụt mà đi gặt là nói chung cả gia đình phải tập trung hết, làm hết, không phân biệt ai cả.

H: Đối với vai trò của chính quyền địa phương, của xã mình trong hỗ trợ người dân ứng phó với các hiện tượng thiên nhiên như hạn hán, bão, ngập lụt, anh thấy là có cần phải điều chỉnh gì thêm nữa không?

Đ2: Như là hạn hán hay ngập lụt thì thông báo cho bà con là được rồi. Khai thông cống rãnh hoặc là dọn các cái mương tiêu úng thì nói chung biện pháp thì cũng chưa hiệu quả vì địa hình của mình đây là ngập úng phụ thuộc nhiều vào việc mở cống, phụ thuộc vào nước ở bên ngoài cống. Nếu cống đây mở được thì nước trong mình thoát mà cống đây đóng là mình chịu ngập úng thôi. Do đó, dọn mương máng trong này thì dọn thôi chứ nếu ngoài cống mà không tháo thì cũng không làm gì được. Nói chung là chính quyền cũng không thể làm gì được, chỉ có biện pháp là thông báo, nhắc nhở bà con thôi chứ không có cái biện pháp gì.

H: Ở đây đã khi nào ngập lụt lớn mà chính quyền xã nhận được các hỗ trợ bằng hiện vật, hàng cứu trợ như tiền, gạo, quần áo, chăn màn... chưa? Và việc phân phối các hỗ trợ đó

- đến các hộ gia đình được thực hiện như thế nào? Mọi người có cảm thấy hài lòng với việc phân phát đó của chính quyền không?
- Đ2: hàng cứu trợ thì nói chung là họ chia đều. Ví dụ xã thì họ phân phát tùy theo thôn, mà thôn thì tùy theo từng hộ gia đình. Có nơi thì họ chia theo từng nhân khẩu mà có nơi thì họ chia theo nhà, cái đó là tùy theo thôn. Như xã là xã phân về cho các thôn xóm rồi để tự thôn giải quyết.
- H: Tức là xã sẽ phân các gói cứu trợ cho các thôn xong các thôn tự điều phối.
- Đ2: Thôn tự chia nhau.
- H: Có mời đại diện các hộ gia đình lên họp và phân mức nhà thiệt hại nhiều hơn sẽ được nhận hỗ trợ nhiều hơn không?
- Đ2: Cái đó thì họ mời các thôn trưởng lên, các cán bộ có trách nhiệm lên để họp, sau đó họp các đoàn thể dưới xóm lại thì những nhà ngập hơn, hoặc là các ông già, bà lão hoặc là hộ nghèo thì họ lại ưu tiên hơn tí, rồi những hộ không nơi nương tựa, hộ cô đơn thì họ ưu tiên hơn rồi sau đó thì họ mới chia đều theo nhân khẩu.
- H: Những đợt có hàng cứu trợ như thế thì về công tác tổ chức của xã như vậy thì anh thấy là bà con có hài lòng không?
- Đ2: Phần đa là hài lòng. Vì thực tế như này anh nói như nhà anh là được hưởng sái thôi chứ, thực tế là gọi là mình thiên tai lớn thì không có mà mình ở các cái xã lân cận, huyện lân cận đây thì là mình được hưởng cái sái, gọi là có một tí vậy thôi chứ.
- H: Tức là việc phân phát như vậy là mọi người đều cảm thấy hài lòng hết, không có ai cảm thấy bức xúc?
- Đ2: Có thì chắc là vẫn có nhưng mà nó không đáng kể, một vài người không đáng kể.
- H: Bản thân gia đình nhà mình đã từng được nhận hàng cứu trợ chưa? Năm nào? Và nhận được những gì ạ?
- Đ2: Có, nói chung phần đa là các cái năm có lụt lớn, nhưng mà hầu như năm nào cũng có. Các hỗ trợ nhận được thì thứ thì quần áo, thứ thì mì tôm, thứ thì gạo.
- H: Gạo thì chia như thế nào?
- Đ2: Chia theo nhân khẩu. Như đợt vừa rồi nhà này đây là mỗi một nhân khẩu là được 3 lạng rưỡi. Nhà anh bốn nhân khẩu thì được cân tư.
- H: Đợt vừa rồi là tháng mấy?
- Đ2: Tháng 10 vừa rồi đấy. Đợt vừa rồi cũng chia theo xóm. Cũng có thôn lại được nhiều hơn, cũng có thôn ít hơn. Cái này tùy theo, đây là họ chia theo nhân khẩu.
- H: Hàng năm khi mà bị ngập úng ngoài đồng gây thiệt hại cho nông nghiệp thì chính quyền xã có những chính sách nào để hỗ trợ cho các hộ gia đình không?
- Đ2: Xã cũng hỗ trợ nó khi mà ngập lụt xong thì họ đi nghiệm thu, giải phóng mặt bằng thực tế. Họ thành lập cái đoàn họ đi kiểm tra, họ nghiệm thu, họ đánh giá xem bị thiệt hại mấy chục phần trăm. Giả sử như cái đội này thiệt hại bao nhiêu phần trăm, cái đội tê bao nhiêu phần trăm, đội nó bao nhiêu phần trăm, xong rồi thì bắt đầu là họ thống kê.
- H: Sau khi thống kê xong thì xã có hỗ trợ cụ thể gì cho các hộ bị thiệt hại không?
- Đ2: Thì họ giảm mặt bằng chung. Thí dụ như họ nghiệm thu được giảm 50% giống, giả sử nhà anh mất hay không mất mà nằm trong cái khu vực bị thiệt hại thì đều được.
- H: Sản xuất nông nghiệp hiện nay có phải đóng góp gì không?
- Đ2: Thì phải đóng thuế, nói chung là thuế thì nhiều cái thuế.
- H: Khi có thiên tai thì mình có được miễn giảm cái thuế đó không?
- Đ2: Có, thiên tai thì họ có miễn giảm các cái thuế nó.
- H: Cộng đồng hiện nay có được tham gia vào xây dựng các kế hoạch phòng chống thiên tai của xã, của thôn xóm không? Và mức độ tham gia là như thế nào?
- Đ2: Cái đó thì nói chung xã có thông báo, các cơ quan đoàn thể ở trên cũng quan tâm lo lắng đến đời sống của nhân dân. Nói chung thiên tai mất thì mất chung chứ không phải mất riêng ai cả. Thí dụ đến khi họ miễn giảm hoặc họ quan tâm đến một gia đình thì làm mô

- được, thế nên là khi đánh giá thì họ mần chung, thí dụ như đánh giá nhà anh mất khoảng 50%, 80% thì cũng giống với anh mất khoảng 30% thì cái đó tùy theo từng vùng chứ cũng không làm đánh giá riêng cho từng gia đình được. Họ cũng không thể làm được. Công bằng mần sao cho được công bằng.
- H: Như anh nói nghĩa là xã chỉ có thể đánh giá thiệt hại theo khu vực và hỗ trợ theo từng khu vực chứ trong đó có những nhà mất nhiều hơn, có những nhà mất ít hơn.
- Đ2: Ủ, họ đánh giá mặt bằng chung thôi, chứ mà đòi đi từng hộ một thì mần răng được.
- H: Trước các cơn bão hoặc đợt ngập lụt, thôn xóm ở đây có họp để bàn về phương án phòng chống bão, lũ lụt không?
- Đ2: Không, đó là thông báo trên hệ thống truyền thanh thôi chứ không có họp. Giả sử ngày mai là có cơn bão số 8 hay số 9 đổ vào thì bà con nên thu hoạch non nhà hơn già đồng chẳng hạn họ thông báo trên hệ thống truyền thanh thôi. Người nào nó thì làm mà người nào để chần chừ thì sẽ gặp ngập lụt.
- H: Để mà nâng cao khả năng ứng phó với thiên tai như ngập lụt, hạn hán, xâm nhập mặn và bão của người dân cũng như chính quyền địa phương thì theo anh cần làm gì?
- Đ2: Không thể đề phòng được. Ở đây chủ yếu là khơi thông các cái cống rãnh, dọn các kênh tưới tiêu chứ còn không có cái biện pháp gì được bởi vì phụ thuộc vào thiên nhiên. Ở đây thì là ngập úng thôi lại phụ thuộc vào cái cống ngoài kia nếu họ mở cống thì nước ra nhanh mình không bị ngập mà nếu đóng cống thì mình cứ ngập mãi mãi. Ở đây là vùng trũng chứ không phải lụt.
- H: Hệ thống kênh mương, tưới tiêu trong xóm mình hoạt động có hiệu quả không? Có đảm bảo cung cấp nước tưới nước cho đồng ruộng không?
- Đ2: Nói chung là cũng hiệu quả đấy. Giờ là họ cũng đầu tư cái mương máng về nông thôn là cũng nhiều rồi. Bình thường thì chỉ dẫn nước tưới tiêu nhưng mà khi hạn hán kéo dài quá thì không có nước tưới thôi, hạn hán lâu thì giảm năng suất.
- H: hệ thống mương máng đầy không giúp được việc tưới nước?
- Đ2: Không tưới được mà nó phụ thuộc vào hệ thống bơm nước và cống ngoài kia. Đây chủ yếu là bơm nước vào, với lại phụ thuộc vào thủy triều này, rồi bên điện đóm này.
- H: Vâng. Nhà mình như hiện nay nếu tính tổng các nguồn thu từ các hoạt động sản xuất nông nghiệp, buôn bán, xay xát thì được bình quân khoảng bao nhiêu một tháng?
- Đ2: Khoảng 3 triệu. Bán quán với chăn nuôi thì cũng có tháng được tháng không, bình quân lại thì chỉ được 3-4 triệu một tháng.
- H: Nếu em lớn mà đi học đại học thì làm thế nào?
- Đ2: Thì vay mượn thôi em. Như nhà anh tính thu nhập ra thì tháng cũng được khoảng 6 triệu, nếu anh đi xây đều mà tháng 30 công là tháng cũng được 6 triệu rồi. Nhưng như thằng đầu học lớp 12 mà tính chi phí ra tháng cũng hết gần 3 triệu rồi.
- H; Thế tình tổng thu một tháng nhà mình?
- Đ2: Tổng thu khoảng 6 triệu. Chi ra thì cũng hết không dư dật được mấy. Đó là nói chính xác chứ không phải khiêm tốn gì đâu.
- H: Vâng, cảm ơn anh.

Kết thúc